

Cumegn da Surses

Constituziun

Cuntign

	Pagina
I. Determinaziuns generalas (Art. 1 - 26)	3
II. Organisaziun digl cumegn (Art. 27 - 54)	7
1. Organs da cumegn ordinaris (Art. 27 - 48)	7
a) Igl cumegn d'urna (Art. 28 - 29)	7
b) La radunanza communal (Art. 30 - 35)	7
c) La suprastanza communal (Art. 36 - 44)	9
d) La cumischung da gestiun (Art. 45 - 46)	11
e) Igl cunsegl da scola (Art. 47 - 48)	11
2. Ulteriours organs digl cumegn (Art. 49 - 50)	12
a) La cumischung da biagier (Art. 49 - 50)	12
3. Administraziun communal / ampluias da cumegn / direcziun (Art. 51 - 54)	12
III. Finanzas, taglias e taxas (Art. 55 - 63)	13
IV. Cumegn da vaschigns (Art. 64)	14
V. Fatgs da baselgia (Art. 65)	15
VI. Determinaziuns finalas (Art. 66 - 68)	15

I. DETERMINAZIUNS GENERALAS

Igl cumegn	<p>Art. 1</p> <p>Igl cumegn da Surses è ena corporaziun territoriala digl dretg public. Ella sa cumpona dallas persungas sesentas segl sies territori e cumpeglia igls cumegns anteriours: Bivio, Cunter, Marmorera, Mulegns, Riom-Parsonz, Salouf, Savognin, Sur e Tinizong-Rona.</p>
Autonomia	<p>Art. 2</p> <p>¹ Aint igl rom dalla legislaziun dalla confederaziun e digl cantun ò igl cumegn igl dretg dalla libra autonomia.</p> <p>² Ainfer igls confegns dalla sia cumpetenzza legala exequescha igl cumegn la suveranità davart tot las persungas, davart tot igls animals e davart tot las tgossas tgi sa cattan segl sies territori.</p>
Incumbensas A. An general	<p>Art. 3</p> <p>¹ Igl cumegn adamplescha las incumbensas tgi sa dattan ad el per igl bagnstar dalla generalità.</p> <p>² El promova igl svilup cultural, linguistic ed economic, igl bagnstar social e general digls sies abitants scu er igl mantignamaint permanent dalla basa da veiver naturala.</p> <p>³ El relascha las leschas e las ordinaziuns necessarias.</p>
B. Excorporaziun	<p>Art. 4</p> <p>Igl cumegn pò surdar l'execuziun da pensums definias a corporaziuns da dretg public u privat, instituziuns, fundaziuns u a privats e pò sa participar a talas.</p>
Lungatg uffizial	<p>Art. 5</p> <p>¹ Lungatg uffizial e da scola digl cumegn è igl rumantsch.</p> <p>² Considerond igl prancepi territorial, fixo ainten la costituziun cantunala e federala e risguardond la structura linguistica tradiziunala, vala per igl territori digl cumegn actual da Bivio ena schliaziun speziala. Ultra da chegl valan las determinaziuns dalla lescha da lungatgs cantunala.</p> <p>³ Las autoritads digl cumegn on da procurar tgi nigns appartenents dad ena cuminanza linguistica u l'otra vignan disfavorisos u sclos dalla collaboraziun politica perveia digl lungatg.</p> <p>⁴ Igl adiever digls lungatgs aint igls divers sectours vign reglo ainten ena lescha respectiva.</p>
Egualità dallas schlattagnas	<p>Art. 6</p> <p>Denominaziuns da persungas e funcziuns ainten chella costituziun sa refereschon a tot las schlattagnas, schinavant tgi sa resulta navot oter digl senn dalla costituziun.</p>
Abilitad da votar	<p>Art. 7</p> <p>¹ Abels da votar èn tottas persungas tgi on cumplania igl 18avel onn.</p> <p>² Exclus digl dretg da votar e dad eliger èn persungas tgi èn sot curatella cumplessiva perveia dad inabilitad da giuditgier permanenta u tgi vignan represchentadas dad en mandatari.</p>
Dretg da votar	<p>Art. 8</p> <p>Igl dretg da votar an fatgs communals on igls burghes svizzers domiciliats aint igl cumegn scu er las persungas digl exterior, tgi disponan d'ena lubientscha da domicil C, abiteschan ed èn annunztgias</p>

sainza interrupziun an total aglmanc 5 onns aint igl cumegn. Igl taimp da domicil aint igls anteriours cumegns digl vign er chinto.

Eligibladad	<p>Art. 9 Mintga persunga cun dretg da votar pò neir eligeida ainten en'instan-za communal.</p>
Perioda d'uffezi	<p>Art. 10 La perioda d'uffezi per las instanzas communalas monta quatter onns.</p>
Demissiun	<p>Art. 11 Mintga commember d'ena autoritad communalà ò d'inoltrar la sia demissiun an scretg alla suprastanza communalà igl pi tard anfignen igls 30 da zarcladour avant l'elecziun respectiva.</p>
Termin dallas elecziuns ed antrada an uffezi	<p>Art. 12 ¹ Las elecziuns dallas instanzas communalas on li mintgamai ainten la sagonda mesadad digl onn. ² L'antrada an uffezi succeda segl 1. da schaner digl onn sequent. La persunga tgi sa reteira è oblieida da surdar igl uffezi an moda ordinada.</p>
Elecziuns complementaras	<p>Art. 13 ¹ Schi en titular d'en uffezi sorta definitivamaintg digl sies uffezi durant la perioda d'uffezi per nunamporta qual muteiv, stò neir fatga en'elecziun substitutiva per igl rest dalla perioda d'uffezi, schinavant tgi la proxima elecziun n'ò betg li an terma digls proxims 9 meis. Per las elecziuns substitutivas valan las mademas determinaziuns scu per las elecziuns ordinarias. ² Schi las premissas per l'execuziun d'ena elecziun substitutiva n'èn betg dadas, reglan igls commembers restants dallas instanzas communalas las fatschentas tranter els.</p>
Raschungs d'exclusiun	<p>Art. 14 ¹ Paraints e parantos antras maridaglia an lengia directa, consorts, fardagliuns e persungas tgi veivan ansemen an en partenadi registro u an ena communitad da veta factica na dastgan betg far part a madem taimp dalla madema autoritad communalà. ² Chellas raschungs d'exclusiun valan er tranter commembers dalla cumischung da gestiun e dalla suprastanza communalà.</p>
Incumpatibladad	<p>Art. 15 ¹ En ampluia communal na dastga betg appartigneir all'autoritad ad el directamaintg superioura. El pò pero neir tratg tiers a tractativas cun vusch consultativa. ² Commembers da suprastanza na dastgan betg esser commembers dalla cumischung da gestiun.</p>
Obligaziun da piglier retgisa	<p>Art. 16 ¹ En commember d'ena istanza communalà stò piglier retgisa tar tractativas e votaziuns, schi el sez, igl sies conjugal u egn digls sies paraints u parantos antras maridaglia anfignen igl grad da parantella numno aint igl art. 14 alinea 1, ò en interess direct e persunal. ² En commember dalla cumischung da gestiun ò da piglier retgisa tar l'examinaziun digl rendachint e dalla gestiun d'ena istanza, cumischung u uffezi, schi el sez u ena persunga parainta u parantada antras maridaglia agl senn d'art. 14 alinea 1 appartigna a chella istanza, cumischung u uffezi.</p>

Dretg da petiziun	<p>Art. 17</p> <p>Igl dretg da petiziun è garantia. Mintga abitant digl cume gn pò inoltrar an scretg propostas, pretensiuns e reclamaziuns allas instanzas communalas. Chellas èn oblieidas da piglier posiziun an terma da treis meis.</p>
Dretg d'iniziativa	<p>Art. 18</p> <p>¹ 100 persungas cun dretg da votar an tgossas communalas pon pretender an scretg la votaziun davart ena proposta inoltrada. Exclusas èn decisiuns tgi las instanzas communalas on piglia aint igl rom da lour cumpetenzas u relaziuns giuridicas regladas tranter igl cume gn e terzas persungas.</p> <p>² L'iniziativa pò neir inoltrada u an furma d'ena proposta generala ni cun en sboz elaboro. Ella ò da neir inoltrada alla suprastanza communal ansemen cun las sottascripziuns.</p>
Procedura davart l'iniziativa	<p>Art. 19</p> <p>¹ La suprastanza communal è oblieida da sottametter talas iniziativas digl pievel schi spert scu pussebel, igl pi tard an terma da 12 meis, alla radunanza communal u schizont agl cume gn d'urna per la decisiun. Ella ò da far chegl ansemen cun en messadi elaboro.</p> <p>² Ella pò er sottametter ena cunterproposta alla radunanza communal.</p> <p>³ Sch'igl è avant mang ena tala cunterproposta, vign decida igl amprem tranter chella e la proposta dall'iniziativa digl pievel. Sessour stò la radunanza communal decider cun ena votaziun definitiva davart l'approvaziun u davart la refusiun da chella proposta tgi è sa resultada dall'emprema votaziun. All'urna ègl da preschentar ena dumonda decisiva correspondent a allas persungas cun dretg da votar.</p>
Retratga dalla iniziativa	<p>Art. 20</p> <p>En'iniziativa pò neir retratga da tot taimp digls tschintg amprems sotsigneiders anfignen tar la votaziun, schinavant tg'ella na cuntigna betg en'otra clausula da retratga.</p>
Illegalitad dalla iniziativa	<p>Art. 21</p> <p>Sch'igl cuntign dall'iniziativa digl pievel è illegal, igl preschainta la suprastanza communal betg agl organ cumpetent per la decisiun. La suprastanza communal communitgescha an en tal cass igl sies conclus agls iniziants an scretg cun inditgier igls muteivs.</p>
Moziun	<p>Art. 22</p> <p>¹ Mintga persunga cun dretg da votar ò igl dretg da far propostas tar la radunanza communal per affars tgi na figureschan betg sen la glista da tractandas e tgi èn ainten la cumpetenza dallas persungas cun dretg da votar.</p> <p>² Schi la madema radunanza communal daclera ena tala proposta scu relevanta, ò la suprastanza communal da sottametter ainfer seis meis en sboz elaboro ansemen cun en pareri pertutgont la decisiun alla radunanza communal.</p> <p>³ Digl reminent valan, cun excepziun digl art. 20, las determinaziuns pertutgont l'iniziativa conform a lour senn (art. 18 ss.)</p>
Referendum facultativ	<p>Art. 22a</p> <p>¹ Conclus dalla radunanza communal tenor art. 30a èn da sottametter agl cume gn d'urna, schi 80 persungas cun dretg da votar inolteschan en referendum ancunter chel conclus.</p>

² Igl conclus tgi èn sottamess agl referendum on da neir publicitgias aint igl organ da publicaziun uffizial digl cumegn. Igl termin da referendum cozza 30 deis a parteir dalla publicaziun.

³ La votaziun duess succeder per regla an terma da treis meis siva tgi la suprastanza communalà ò constato la reuscheida digl referendum.

Art. 23

Dretg da sclarimaint

Mintga persunga cun dretg da votar pò pretender sen radunanza communalà sclarimaint davart igl stadi u la liquidaziun d'en fatg communal. Igl sclarimaint ò da neir do igl pi tard a caschung dalla proxima radunanza communalà. Igl sclarimaint pò neir referia u snaea schi interess considerabels digl cumegn u da terzas persungas s'opponan.

Art. 24

Protocols

¹ Dalls decisiuns dalla radunanza communalà, dalla suprastanza communalà e da mintga ulterioura istanza communalà inclus cumischungs, on da neir manos protocols separos, tgi dattan sclarimaint aglmanc davart las decisiuns, igls resultats dallas elecziuns scu er da contestaziuns eventualas pertutgont la violaziun da disposiziuns da cumpetenza e da procedura. Els on da neir sottascetgs digl actuar e digl parsoura siva dall'approvaziun expressiva u silenziosa.

² Igl protocol dalla radunanza communalà vign exponia igl pi tard en meis siva dalla radunanza, durant 30 deis agl spurtegl dall'administraziun communalà e publicitgias sen la pagina d'internet digl cumegn. Recurs on da neir inoltros an scetg durant igl taimp d'exposiziun alla suprastanza communalà. Chels vignan tractos a caschung dalla proxima radunanza communalà e sessour vign igl protocol approvo. Vignan inoltros nigns recurs, vala igl protocol per approvo e vign sottascetg digl actuar e digl mastral.

Art. 25

Invista agls protocols

¹ Igl protocols dallas radunanzas communalas publicas stattan a disposiziun per invista a mintga persunga.

² L'invista agls protocols da radunanzas communalas betg publicas, dalla suprastanza communalà e dallas ulteriouras istanzas communalas vign lubeida angal schi so neir fatg valeir en interess degn da protecziun.

³ Agl dretg d'invista so er neir satisfatg cun surdar en extract digl protocol.

Art. 26

Radunanza d'orientaziun

¹ Sen ena dumonda an scetg d'aglmanc 50 persungas cun dretg da votar è la suprastanza communalà oblieida da manar tras radunanzas d'orientaziun pertutgont projects ed affars d'impurtanza speziala. La suprastanza communalà pò er ordinar talas tenor atgna decisiun.

² Decisiuns consultativas eventualas on da neir tractandadas.

³ Tar affars tgi on en connex specific cun en cumegn uriund magna tras la suprastanza communalà la radunanza d'orientaziun tenor pussebladad ainten chel li.

⁴ La visada dalla radunanza d'orientaziun stò succeder aglmanc 10 deis avant, ansemen cun l'annunztga dallas tractandas.

II. ORGANISAZIUN COMMUNALA

1. Organs communalis ordinaris

Art. 27
Organs da cumegn Igl organs ordinaris digl cumegn èn:

- a) igl cumegn d'urna
- b) la radunanza communal
- c) la suprastanza communal
- d) la cumischung da gestiun
- e) igl cunsegl da scola

A. Igl cumegn d'urna

Art. 28
Cumpetenzas ¹ Igl cumegn d'urna eligia:

- a) igl mastral
- b) igls ulteriours commembers dalla suprastanza communal
- c) igls commembers dalla cumischung da gestiun
- d) igls commembers digl cunsegl da scola

² Igl cumegn d'urna decida davart:

1. relascher e midar la costituziun communal;
2. lubeir expensas tgi surpassan las cumpetenzas finanzialas dalla radunanza communal;
3. comprar, vender, barattar ed impinar bagn immobigliars scu er conceder u annullar oters dretgs reals limitos, schinavant tgi chels affars surpassan las cumpetenzas finanzialas dalla radunanza communal;
4. conceder e midar essenzialmaintg concessiuns per l'utilisaziun dall'ava ed exequeir igl dretg da scadenza agl senn dalla legisla-ziun concernent igl dretg dallas avas e conceder oters dretgs d'adieuer spezial;
5. decider davart la fusiun cun oters cumegns politics;
6. decisiuns dalla radunanza communal, ancunter las qualas igl è nia inoltro igl referendum facultativ.

Art. 29
Procedura La procedura per elecziuns e votaziuns digl cumegn d'urna sa drezza alla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn scu er subsidiar-maintg agl dretg cantunal correspondent.

B. La radunanza communal

Art. 30
Autorisaziun La radunanza communal è cumpetenta per:

1. relascher e midar las leschas communalas;
2. approvar igl preventiv ed igl rendachint communal scu er fixar igl pe da taglia;
3. decider davart expensas unicas anfignen ena somma maximala da fr. 4'000'000.00 ed anfignen maximal fr. 400'000.00 per expensas tgi sa repetan mintg'onni;

4. decider davart la concessiun d'amprests da tot gener;
5. piglier se novs amprests ed acceptar siertads da tot gener;
6. cumprar, vender ed impinar bagn immobigliars scu er conceder u annullar oters dretgs reals limitos, schinavant tgi chels affars surpassan betg la somma da fr. 4'000'000.00 e tgi la suprastanza è betg competente tenor art. 40 cefra 9;
7. decider davart la furmaziun da corporaziuns communalas u l'antrada an ena tala;
8. tractar e deliberar tot igls affars davart igls quals igl cumegn d'urna decida.

Art 30a

Cumpetenzas
sottamessas agl
referendum

Agl referendum facultativ tenor art. 22a èn sottamess conclus dalla radunanza communal da davart expensas unicas tranter fr. 1'000'000.00 e fr. 4'000'000.00 e davart expensas tranter fr. 100'000.00 e fr. 400'000.00 tgi sa repetan mintg'onn.

Art. 31

Convocaziun,
cumpetenzas da
decider e
procedura

¹ La radunanza communal vign convocada dalla suprastanza communal aglmanc 10 deis ordavant.

² Mintga radunanza communal convocada conform agl urden è competente da decider.

³ I dastga neir decida sulettamaintg davart objects da tractativas tgi figureschan sen la glista da tractandas e tgi èn nias predeliberos dalla suprastanza e per igls quals gl'è nia fatg ena proposta.

⁴ Per affars da gronda muntada per igl cumegn, elaborescha la suprastanza communal en messadi per mangs dallas persungas cun dretg da votar ed igl tarmetta ad ouras a talas u igl publitgescha sen la pagina d'internet digl cumegn.

Art. 32

Publicitad,
retgisa

¹ Las radunanzas communalas èn publicas.

² L'exclusiun da persungas sainza dretg da votar vign ordinada schi interess publics u privats prevalents da singuls affars pretendan chegl.

³ Igls muteivs da retgisa decisivs per las autoritads valan betg per igls participants dalla radunanza communal.

Art. 33

Manar la radunanza
communal

La radunanza communal vign manada digl mastral. È chel impedia presidescha igl vicemastral u en oter commember da suprastanza la radunanza.

Art. 34

Modus d'elecziun

¹ Las votaziuns vignan fatgas avertas, schinavant tgi ni la suprastanza ni ena quarta digls votants preschaints pretendan en scrutini.

² Tar votaziuns avertas decida la pluralitad da chels tgi voteschan. Abstenziuns na vignan betg chintadas.

³ Tar votaziuns sot scrutini vala la pluralitad dallas vuschs valevlas tgi èn neidas dadas giu. Cedels veids na vignan betg dumbros.

⁴ Tar paritad da vuschs è igl project da votaziun refuso.

Reponderaziun

Art. 35

¹ Conclus dalla radunanza communal e digl cume gn d'urna pon neir sottamess a chels organs da tot taimp per ena reponderaziun. Resalvos restan igls dretgs da terzas persungas.

² Sch'igl è betg anc passo en onn siva tgi en conclus è ia an vigour, dastga neir antro sen ena reponderaziun angal schi chella è neida decideida a caschung digl conclus davart igl affar cun ena pluralidad da dus terzas digls votants.

C. La suprastanza communal

Funcziun e cumposiziun

Art. 36

¹ La suprastanza communal è l'autorità executiva e directiva suprema digl cume gn. Ella planisescha e coordinescha las sias activitads. Ella sa cumpona digl mastral e da quatter ulteriours commembers.

² La suprastanza sa constituescha sasezza. Ella destigna igl vicemastral or digl sies mez.

Sedutas

Art. 37

¹ La suprastanza vign convocada digl mastral u digl sies substitut, schi savens tgi las tractandas pretendan.

² Sen preteisa da dus commembers da suprastanza è igl mastral obliia da convocar ena seduta extraordinaria.

³ La suprastanza pò anvidar alla seduta ulteriouras persungas cun vusch consultativa.

Cumpetenzza da decider

Art. 38

La suprastanza communal è cumpetenta da decider, schi aglmanc treis commembers da suprastanza èn preschaints.

Votaziuns ed elecziuns

Art. 39

¹ Per tottas decisiuns vala la pluralidad digls commembers preschaints. Tar paritad da vuschs, decida tar votaziuns igl parsoura; tar elecziuns la bistgetta.

² Mintga commember è obliia da votar. Reservadas restan las determinaziuns pertutgont la retgisa.

Pensums e cumpetenzas

Art. 40

¹ La suprastanza communal ò tottas cumpetenzas tgi n'èn betg surdadas ad en oter organ sen fundamaint digl dretg federal u cantunal, dalla costituziun u d'ena lescha communal.

² Las sias cumpetenzas èn an spezial da:

1. exequeir las suandontas elecziuns:
  - a) digl vicemastral, tgi vign destino or digls quatter commembers da suprastanza communal;
  - b) digls commembers dalla cumischung da biagier;
  - c) dallas cumischungs stablas ed ad hoc tenor basigns;
  - d) digls delegos per corporaziuns ed associaziuns d'interess da dretg public u privat, allas qualas igl cume gn è participo u ò en dretg da participaziun;
  - e) digls funcziunaris tg'igl cume gn ò da nominar a fundamaint digl dretg surordino;
  - f) digl persunal da cume gn, cun excepziun digl persunal da scola (art. 48 alinea 2 cefra 2 e 3);

2. exequeir igl dretg federal e cantunal scu er las leschas ed ordinaziuns communalas ed er igls conclus digl cumegn d'urna e dalla radunanza communalala;
3. relascher las ordinaziuns executoricas tar las leschas communalas, an spezial en urden da gestiun ed en urden da personal scu er las ordinaziuns davart las indemnisaziuns e la salarisa-ziun per personal e commembers da cumischungs;
4. preparar tot las tractandas per mangs digl cumegn d'urna e dalla radunanza communalala;
5. manar e survigilar l'antiera administraziun communalala;
6. administrar la facultad communalala;
7. far igl chint annual ed igl preventiv;
8. decider davart expensas anfignen fr. 400'000.00 per la made-
ma tgossa ed anfignen fr. 80'000.00 schi sa tracta dad expen-
sas tgi sa repetan mintg'onn. Per las expensas numnadas sot
chella cefra vala ena limita maximala annuala da
fr. 1'000'000.00;
9. decider davart cumprar, vender, barattar ed impinar bagns
immobigliars u utilisaziuns conform alla lescha da construcziun
scu er conceder u annullar oters dretgs reals limitos ainfer las
cumpetenzas da finanzas tenor cefra 8 da chest artetgel;
10. cumprar bagns immobigliars per sierar reservas da taragn per
pensums communalas scu er per otras maseiras aint igl rom
dalla politica da taragn e taragn da construcziun anfignen en
import da maximal fr. 500'000.00;
11. [...]
12. far contracts davart affars tgi èn ainten la cumpetenza dalla
suprastanza communalala;
13. decider arisguard igl manar process e recurs scu er far ancli-
gientschas u contracts da cumpromiss;
- 13a. decider davart recurs pertutgont conclus dalla direcziun;
14. exequeir la pussanza puliziala tgi surstat agl cumegn e la
cumpetenza penala pertutgont la procedura penala administra-
tiva;
15. [...]

³ Ultra da chegl ò la suprastanza communalala la cumpetenza d'adattar igl dretg communal agl dretg surordino, schinavant tgi exista betg en spazi da regulaziun an chest risguard.

Art. 41

Represchaintanza
digl cumegn vers
anor

¹ La suprastanza represchainta igl cumegn anvers terzas persungas e davant dertgira.

² Igl mastral u igl vicemastral posseda ansemen cun en ulteriour commember dalla suprastanza u cun igl scrivant da cumegn resp. igl sies substitut la sottascripziun giuridicamaintg lionta per igl cumegn.

Art. 42

Departamaints

L'administraziun digl cumegn vign reparteida an departamaints. Mintga commember dalla suprastanza communalala magna en departamaint. La repartiziun e l'assegnaziun digls pensums vign fatga dalla suprastanza communalala. La repartiziun stò neir dada ancunashainta agls votants cun publicaziun aint igl organ uffizial.

Art. 43
Direcziun ¹ Igl commembers dalla suprastanza communal on da survegilar igls affars da lur departament, on d'exequir igls acts uffizials necessaris e da rapportar surlonder alla suprastanza communal.
² Igl dretg da decider ò sulettamaintg la suprastanza communal. Fatgs da paca muntada pò la suprastanza communal delegar agl schef digl departament per l'execuziun an atgna cumpetenzza.

Art. 44
Mastral ¹ Igl mastral magna las radunanzas communalas e presidescha las sedutas da suprastanza.
² Igl mastral prepara la glista da tractandas dallas sedutas da suprastanza. El procura l'execuziun digls conclus ansemen cun igls oters commembers da suprastanza, cun resalva dallas incumbensas dalla direcziun.
³ An cass urgents pò el piglier las disposiziuns provisoricas necessarias.

D. La cumischung da gestiun

Art. 45
Cumposiziun La cumischung da gestiun sa cumpona da treis commembers. Ella sa constituescha sasezza.

Art. 46
Incumbensas ¹ Igl pi tard siva la clusiun digl chint annual ò la cumischung da gestiun d'examinar la contabilitad e la gestiun da tot igls uffezis communalas ed eventualas cassas spezialas. Ella ò da sottametter en rapport an scretg alla radunanza communal e da far proposta anfignen igl pi tard igls 30 da zarcladour digl onn suandont.
² La controlla digl chint e dalla gestiun pon digl reminent neir surdadas agl Uffezis da cumegn cantunal u a persungas digl rom privatas. La suprastanza communal tscherna igls experts digl rom externs.
³ Per cass da constataziuns da muntada inferioura, pò la cumischung da gestiun dar giu en rapport separo alla suprastanza communal.

E. Igl cunsegl da scola

Art. 47
Cumposiziun ¹ Igl cunsegl da scola sa cumpona digl schef digl departament responsabel e da quatter ulteriours commembers tgi vignan eligias digl cumegn d'urna. El è cumpetent da decider schi aglmanc treis commembers èn preschaints.
² Igl cunsegl da scola sa constituescha sasez.

Art. 48
Incumbensas e cumpetenzas ¹ Igl cunsegl da scola exequescha la legislaziun da scola federala, cantunala e communal. El magna e survegilescha igl menaschi da scola.
² Ultra dallas cumpetenzas numnadas ainten la lescha da scola cantunala, ò igl cunsegl da scola igl dretg da:
1. preparar igl urden da scola per mangs dalla suprastanza communal e dalla radunanza communal;

2. eliger e relascher persungas d'instrucziun scu er ulteriouras persungas tgi èn necessarias pigl travagl da scola;
3. eliger e relascher la direcziun dalla scola;
4. mantigneir, an rom secundar, las immobiglias da scola e dalla mobiglia;
5. decider davart expensas per igl sectour da scola anfignen en import da fr. 20'000.00 ad onn.

2. Ulteriours organs digl cumegn

A. La cumischung da biagier

Cumposiziun

Art. 49

¹ La cumischung da biagier sa cumpona digl schef digl departamaint responsabel e da dus ulteriours commembers.

² La cumischung da biagier sa constituescha sasezza.

³ Igl collaboratour responsabel dalla partiziun Construcziun|Energeia|Ovras sa participescha allas sedutas dalla cumischung da biagier cun vouch consultativa.

Incumbensas e cumpetenzas

Art. 50

¹ La cumischung da biagier decida davart dumondas da biagier cun unanimidad digls commembers preschaints.

² Reuschescha nigna unanimidad resp. è la cumischung da biagier betg cumpetenta da decider, vign la dumonda da biagier sottamesa alla suprastanza communal per decider.

³ Igl protocols dallas sedutas on da neir sottamess alla suprastanza communal per l'approvaziun.

3. Administraziun communal / ampluias communals / direcziun

Administraziun communal, incumbensas

Art. 51

¹ L'administraziun communal è l'organisaziun d'administraziun executiva digl cumegn. Administrativamaintg è ella sottamessa directamaintg agl mastral ed indirectamaintg alla suprastanza communal.

² Ella exequescha las funcziuns surdadas ad ella da decrets e decisiuns communalas. Ella procura l'antiera contabilitad e las ulteriouras incumbensas administrativas publicas. Ella executescha las decisiuns e disposiziuns dalla suprastanza communal, schinavant tgi betg oters organs u terzas persungas èn incumbensadas cun chegl, ed exequescha tottas lavours surdadas dalla suprastanza communal u dalla direcziun tenor lour directives.

Scrivant communal

Art. 52

¹ Igl scrivant da cumegn u igl sies substitut magnan l'administraziun communal e survigileschan igl persunal da tala.

² Igl scrivant da cumegn peglia ancunter igls affars ed ordinescha lour tractamaint e liquidaziun an cunvignientscha cugl mastral. El magna protocol dallas radunanzas communalas e dallas sedutas da suprastanza. Allas sedutas da suprastanza sa participescha el cun vouch consultativa.

³ Igls pensums tenor alinea 2 pon neir surpiglias digl substitut digl scrivant da cumegn u an cass excepziunals d'en oter collaboratour dalla canzleia communalala.

Pladimaint digl persunal

Art. 53

¹ La suprastanza communalala eligia igl persunal da cumegn, schinavant tgi nign oter organ è incumbenso cun chegl.

² Schinavant tg'igl cumegn na relascha nignas determinaziuns divergentas, sa drezzan la relaziun da sarvetsch e la salarisaziun mintgamai tenor la legislaziun davart igl persunal digl cantun Grischun. Resalvadas restan las determinaziuns dalla lescha da scola cantunala.

Direcziun

Art. 54

¹ Igl mastral, an cass excepziunals igl vicemastral u en oter commember dalla suprastanza communalala, è igl parsoura dalla direcziun. Igls ulteriours commembers vignan numnos dalla suprastanza communalala.

² Las incumbensas e las cumpetenzas finanzialas, personalas e d'oter gener vignan regladas ainten en'ordinaziun. La suprastanza communalala pò delegar l'execuziun dallas atgnas decisiuns e la gestiun operativa alla direcziun. La surveglaziun dalla direcziun surstat alla suprastanza communalala.

III. FINANZAS, TAGLIAS ED OTRAS TAXAS

Prancepis dall'economia da finanzas

Art. 55

¹ Igls meds publics èn da duvrar an moda spargnosa ed economica.

² Las finanzas duessan esser equilibradas a media vista.

³ Mintga expensa pretenda ena basa legala, en conclus da credit ed igl consentimaint per igl paiamaint.

Prancepis dalla contabilitad, rapport

Art. 56

¹ Igl chint digl cumegn è da manar tenor igls prancepis generals e rancunaschias per la contabilitad dall'economia publica e sa referecha alla lescha da finanzas digl cantun Grischun ed all'ordinaziun da finanzas digl cantun Grischun pigls cumegns.

² Anfignen igl pi tard la fegn settember digl onn suandont on igl chint annual approvo dalla radunanza communalala ed igl rapport dalla cumischung da gestiun da neir inoltros agl departamaint da finanzas e cumegns digl cantun Grischun.

Cumposiziun dalla facultad

Art. 57

La facultad digl cumegn sa cumpona:

- a) dallas tgossas d'adiever public;
- b) dalla facultad administrativa;
- c) dalla facultad d'utilisaziun;
- d) dalla facultad finanziaria.

Taglias e taxas

Art. 58

Igl cumegn corva igls sies basigns finansials surtot cun taglias, cun retgavs da facultad scu er cun contribuziuns e cun taxas.

<p>Taxas d'utilisaziun e contribuziuns agls costs; tschains d'utilisaziun</p>	<p>Art. 59</p> <p>¹ Per conceder las utilisaziuns incassescha igl cumegn taxas d'utilisaziun u tschains da fittanza.</p> <p>² Ultra da chegl pò igl cumegn incassar dallas persungas autorisadas ena contribuziun adequata agls costs per las utilisaziuns, dallas qualas ellas on fatg adiever effectivamaintg.</p> <p>³ Scu recumpensa per utilisaziuns sen fundamaint da concessiuns u da lubientschas per en diever public intensiv, incassescha igl cumegn taxas tgi correspondan per regla alla valour dall'utilisaziun.</p>
<p>Taxas preferenzialas</p>	<p>Art. 60</p> <p>Sch'igl cumegn construescha ovras u implants tgi caschungan en avantatg spezial a tschertas persungas u en augmuint da valour per tscherts objects da facultad, alloura pò el - a norma dalla legislaziun cantunala ed eventualmaintg da regulativs speziels communal - incassar per igls costs dall'ovra ena contribuziun tgi corresponda a chest avantatg.</p>
<p>Taxas</p>	<p>Art. 61</p> <p>¹ Digls utilisaders dallas ovras, dallas interpresas e digls indrezs tg'el ò construa e tg'el magna sez, pò igl cumegn incassar taxas, dallas qualas l'otezza sa drezza tenor igls decrets communal respectivs.</p> <p>² Schi l'administraziun communal vign duvrada per tschertas tgosas u schi ella stò far tscherts acts uffizials (p.ex. conceder ena lubientscha), pò igl cumegn incassar taxas administrativas scu recumpensa.</p> <p>³ L'otezza dallas taxas è da fixar per regla uscheia tgi ella corresponda alla valour dalla prestaziun furneida agl retschaveider e tgi las expensas ed igls costs digl cumegn vignan cuverts.</p>
<p>Taglias</p>	<p>Art. 62</p> <p>¹ Igl cumegn incassescha taglias tenor la lescha communal da taglia.</p> <p>² La legislaziun cantunala da taglia vala per igl cumegn subsidiarmaintg.</p>
<p>Taxas da giasts e turissem</p>	<p>Art. 63</p> <p>¹ Per promover igl turissem incassescha igl cumegn ena taxa da giasts e turissem.</p> <p>² Las antradas na dastgan betg neir utilisadas per la finanziaziun d'incumbensas ordinarias digl cumegn. Igl incasso pò neir delego a terzas persungas.</p>

IV. CUMEGN DA VASCHIGNS

<p>Dretgs</p>	<p>Art. 64</p> <p>Igls dretgs digls vaschigns digl cumegn da vaschigns ainfer igl cumegn politic sa drezzan alla legislaziun cantunala ed a statuts eventuals.</p>
---------------	---

V. FATGS DA BASELGIA

Cumegns-baselgia

Art. 65

Igls dretgs digls cumegns-baselgia èn garantias agl senn dalla constituziun cantunala. Els administreschan lur facultad autonoma-maintg.

VI. DETERMINAZIUNS FINALAS

Revisiun

Art. 66

La constituziun preschainta pò neir revedeida da tot taimp cumplagnamaintg u parzialmaintg. Mintga revisiun vo an vigour cun l'approvaziun.

Antrada an vigour

Art. 67

¹ La constituziun preschainta vo an vigour siva dall'approvaziun all'urna sen igl 1. da schaner 2016.

² Determinaziuns singulas tgi pertotgan particularmaintg las votaziuns e las elecziuns, aintran an vigour gio cun l'approvaziun dalla radunanza communal.

³ La constituziun communal preschainta ò da neir sottamessa alla approvaziun dalla regenza tgi examinescha la sia legalitad. Chegl vala er per mintga midada u cumplettaziun posterioura dalla constituziun.

Aboliziun da determinaziuns cuntradictoricas

Art. 68

Chella constituziun ramplazza las constituziuns digls cumegns actuals Bivio, Cunter, Marmorera, Mulegns, Riom-Parsonz, Salouf, Savognin, Sur e Tinizong-Rona.

Cun l'antrada an vigour da chella constituziun èn cassos tot igls conclus digls cumegns actuals, schinavant tgi tals cunterfon alla nova constituziun.

Decidia all'urna igls 16 d'avost 2015.

La revisiun parziala è neida approvada digl cumegn d'urna igls 18 da zarcladour 2023. Tenor art. 66 aintra ella aintra an vigour per data digl conclus, cun resalva dall'approvaziun dalla regenza.

Per la suprastanza communal da Surses

Igl mastral:

Leo Thomann

Igl scrivant da cumegn:

Beat Jenal

Approvo dalla regenza tenor conclus digls ..... *vurdar agl revers*

Approvà da la Regenza tenor il
conclus dal/dals 12.12.2023 nr. 975/2023

En num da la Regenza

Il president:

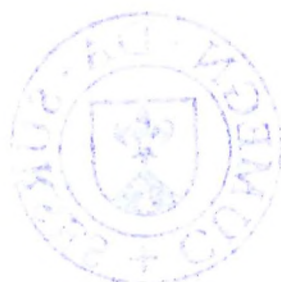
Il chancelier:

Peter Peyer

Daniel Spadin

Tabella dallas modificaziuns - tenor conclus

Conclus	Antrada an vigour	Elemaint	Modificaziun
16-08-2015	01-01-2016	decret	amprema versiun
18-06-2023	18-06-2023	art. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 2 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 6	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 15 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 22 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 22 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 22a	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 24 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 24 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 25 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 25 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 26 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 26 al. 2	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 26 al. 3	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 28 al. 1 lit. b	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 28 al. 2, 2.	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 28 al. 2, 3.	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 28 al. 2, 6.	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 30 cefra 3	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 30 cefra 4	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 30 cefra 6	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 30a	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 31	midada digl tetel
18-06-2023	18-06-2023	art. 31 al. 2	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 31 al. 4	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 32	midada digl tetel
18-06-2023	18-06-2023	art. 32 al. 1	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 32 al. 2	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 32 al. 3	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 35 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 36 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 39 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1a	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1b	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1c	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1d	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1e	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 1f	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 3.	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 8.	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 9.	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 10.	midada
18-06-2023	18-06-2023	Art. 40 al. 2, 11.	aboliziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 13a	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 2, 15.	aboliziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 40 al. 3	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 46 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 49 al. 3	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 50 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 50 al. 2	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 50 al. 3	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 51	midada digl tetel
18-06-2023	18-06-2023	art. 52 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 52 al. 2	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 52 al. 3	integraziun

18-06-2023	18-06-2023	art. 54 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 56	midada digl tetel
18-06-2023	18-06-2023	art. 56 al. 2	integraziun
18-06-2023	18-06-2023	art. 63	midada digl tetel
18-06-2023	18-06-2023	art. 63 al. 1	midada
18-06-2023	18-06-2023	art. 67 al. 2	midada